

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงข้อมูล แรงจูงใจ
และพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS
ของคนประจำเรือไทย*

The IMB Model and a Study of Behavior and
Attitude on Prevention HIV/AIDS Infection in Thai Seafarers

ทวีศักดิ์ เทพพิทักษ์ **

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันนี้ ขณะที่ประเทศไทยประสบปัญหาการขาดแคลนคนประจำเรืออย่างรุนแรง อีกทั้งยังประสบปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการติดเชื้อ HIV/AIDS ในกลุ่มแรงงานคนประจำเรือไทยซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น โดยคนประจำเรือเหล่านี้มีความเสี่ยงสูงที่จะติดเชื้อ HIV และอาจจะกลายเป็นพาหะชั้นดีในการแพร่กระจายเชื้อไปสู่ครอบครัว ชุมชนมิตรและเพื่อนร่วมงาน ขณะที่วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้าคือการตรวจสอบว่าแบบจำลอง IMB มีความเหมาะสมกับพฤติกรรม การปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตบนเรือสินค้าของคนประจำเรือไทยหรือไม่ และมีปัจจัย อะไรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและแรงจูงใจของคนประจำเรือในการป้องกันการติดเชื้อ HIV ในคนประจำเรือ รวมทั้งศึกษากำหนดแนวทางการป้องกันการติดเชื้อ HIV ในกลุ่ม เป้าหมายโดยเน้นกระตุ้น ส่งเสริมหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนประจำเรือ

ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว การศึกษาค้นคว้าได้ทบทวนวรรณกรรม เกี่ยวกับแบบจำลองต่างๆที่นำมาใช้ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในการกระตุ้น ปรับปรุงและ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม โดยเฉพาะแบบจำลอง IMB นอกจากนี้ยังมีการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ โดยแจกแบบสอบถามกับคนประจำเรือไทย 500 คน ได้รับตอบกลับมา 350 คนคิดเป็นอัตราการตอบกลับคิดเป็นร้อยละ 70 ผลการศึกษาพบว่าตัวแปรในแบบจำลอง IMB มี

* ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ที่มอบทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิของ สกอ. ที่ให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณค่ายิ่ง ขอขอบคุณคณบดี คณะโลจิสติกส์มหาวิทยาลัย บูรพาที่สนับสนุนเรื่องสถานที่วิจัยและทีมงานของศูนย์วิจัยโลจิสติกส์และการจัดการทุกท่าน

** DBA in Business Administration, University of South Australia (2004) ปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำ คณะโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญและแบบจำลองนี้สามารถนำมาใช้อธิบายพฤติกรรมและ
ประยุกต์ใช้กับคนประจำเรือไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสะท้อนให้เห็นว่าคนประจำเรือ
ส่วนใหญ่ไม่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับ HIV/AIDS อย่างเพียงพอ รวมทั้งขาดความสามารถ
ในการเข้าถึงข้อมูล โดยจะมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจและพฤติกรรมการระวังและป้องกันการ
ติดเชื้อ HIV/AIDS โดยแบบจำลอง IMB แสดงให้เห็นว่าแทนที่จะไปบังคับหรือควบคุม
พฤติกรรมของคนประจำเรือ ซึ่งกระทำได้ยากสำหรับผู้ที่ทำอาชีพนี้ แต่ควรเข้าไปปรับแก้
พฤติกรรมที่ต้นทางคือการให้หรือจัดข้อมูล HIV/AIDS และสร้างกลไกและกระบวนการ
กระตุ้นและส่งเสริมพฤติกรรมในลักษณะควบคุมตนเอง การวิจัยครั้งต่อไปควรนำเอา
แบบจำลองอื่นมาศึกษาเปรียบเทียบกับแบบจำลอง IMB รวมทั้งทำการวิจัยกึ่งทดลองโดย
นำเอาแนวทางจากการศึกษาครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้จริงกับกลุ่มคนประจำเรือไทย

คำสำคัญ : คนประจำเรือไทย เฮ็ดไอวี เอดส์ แบบจำลอง IMB พฤติกรรม ประเทศไทย

Abstract

Recent years ago, Thai seaman shortage is seriously problematic situation in Thailand. One of serious problems is that Thai seamen are infected HIV/AIDS and transmitted the infection to their wives. Therefore, the objective of this study is to examine how the IMB model fits to pattern of working behavior of Thai seamen for modifying and changing their behaviors. It synthesizes secondary data related to seaman's behavior and HIV/AIDS. It also collects primary data through questionnaire and interview methods. The questionnaire was distributed to 500 seamen and 350 questionnaires were returned with rate of return was 70 percent.

The result found that variables in IMB model have statistically relationships. It also points out that the model fits with Thai seamen's behavioral study. The finding points out that the seamen lack of HIV/AIDS information and accessibility. As the result, it influences to their attitude and behavior for preventing HIV infection. It also recommends an approach and action plan to encourage, support for modifying or changing seamen's behavior in pattern of self-controlling. The study concludes that the IMB model is an appropriate model to make understanding to Thai seamen. According to the

model, stakeholders would formulate approach or strategy to prevent HIV infection, by focusing to providing HIV/AIDS information, instead of behavioral changing directly. Further research would apply other models to benchmark with the IMB model, including using the result to conduct the intervention to targeted group.

Keywords: Seaman, HIV, IMB, Behavior, Thailand

บทนำ

ตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาการค้าระหว่างประเทศของไทยมีการเติบโตอย่างต่อเนื่องโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 95 ใช้การขนส่งสินค้าทางทะเลเป็นหลัก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าธุรกิจพาณิชย์นาวีได้เข้ามามีบทบาทอย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศ ขณะที่รัฐบาลไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญและบทบาทของกิจการพาณิชย์นาวีเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ หนึ่งในองค์ประกอบหลักที่สำคัญของการขนส่งทางทะเลคือการใช้คนประจำเรือที่มีความรู้ ทักษะเฉพาะด้าน ความอดทนและมีประสบการณ์สูง ปัจจุบันสถาบันที่ผลิตคนประจำเรือโดยเฉพาะหลักสูตรนายประจำเรือพาณิชย์มีเพียง 3 สถาบันคือ ศูนย์ฝึกพาณิชย์นาวี คณะโลจิสติกส์ มหาวิทยาลัยบูรพา และวิทยาลัยพาณิชย์นาวีนานาชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยมียอดการผลิตทั้งสามสถาบันในแต่ละปีประมาณ 300 คนเท่านั้นและมีต้นทุนการผลิตนายประจำเรือเหล่านี้ค่อนข้างสูงทั้งต้นทุนในแง่ของเวลาการฝึกซึ่งต้องใช้ถึง 5 ปีจึงจะผลิตได้ 1 คนหรือแม้แต่ต้นทุนที่เป็นตัวเงินที่ใช้ในการผลิตประมาณ 150,000 บาทต่อปีต่อคน

ขณะที่ความต้องการคนประจำเรือจัดว่าขาดแคลนเมื่อเทียบกับตลาดแรงงานในต่างประเทศซึ่งคนเรือของจีนและฟิลิปปินส์จะมีความได้เปรียบในการเข้าสู่ตลาดแรงงานเนื่องจากความได้เปรียบด้านภาษา ผลการศึกษา (ทวีศักดิ์ เทพพิทักษ์และคณะ 2546) พบว่าคนประจำเรือเหล่านี้มีวงชีวิตในการปฏิบัติงานบนเรือสินค้าสั้นระหว่าง 5-7 ปีเท่านั้น เนื่องจากข้อจำกัดเกี่ยวกับการอยู่ไกลบ้าน ไม่อดทนต่อภาวะคลื่นลมทะเล เป็นต้น ดังนั้นจะพบได้ว่าการพัฒนาคนประจำเรือไทยมีต้นทุนค่อนข้างสูง ระยะเวลาการปฏิบัติงานของคนเหล่านี้ไม่นานเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้เกิดการไม่สมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานของตลาดแรงงานในอุตสาหกรรมนี้

ขณะที่สถานการณ์การติดเชื้อและการแพร่กระจายของเชื้อ HIV/AIDS ที่เกิดกับคนประจำเรือซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น (UNDP, 2547) เนื่องจากการปฏิบัติ

งานที่ต้องเดินทางไปรอบโลกทำให้คนประจำเรือกลายเป็นพาหะนำโรคชนิดที่เคลื่อนที่ไปในทุกเมืองหรือประเทศที่เรือไปถึง เมื่อเรือถึงยังเมืองท่า การขึ้นบกไปที่ยวฬัฒบารักลายเป็นจุดเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV ซึ่งสามารถแพร่กระจายไปสู่เพื่อนร่วมงาน ครอบครัวหรือคนใกล้ชิดได้ ทั้งนี้ ตัวเลขคนประจำเรือที่ติดเชื้อ HIV/AIDS ทั่วโลกมีประมาณ 9 แสนคนในปี 2545 และเพิ่มเป็น 1.8 ล้านคนในปี 2547 จนถึง 2550 และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ (UNDP, 2550)

นอกจากนี้ข้อมูลสำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข มีรายงานสถานการณ์ผู้ป่วยเอดส์และผู้ติดเชื้อที่มีอาการในประเทศไทยล่าสุด (30 พฤศจิกายน 2549) สำนักระบาดวิทยา รายงานว่ามีจำนวนผู้ป่วยเอดส์ เสียชีวิตแล้ว ทั้งสิ้นจำนวน 307,114 ราย แม้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อแก้ปัญหาโรคเอดส์หมดไปจากประเทศไทยโดยเร็ว แต่จนถึงขณะนี้ ปรากฏว่าปัญหาโรคเอดส์ยังคงเป็นปัญหาใหญ่ที่คร่าชีวิตคนไทยไปเป็นจำนวนมาก โดยจำนวนนี้มีสัดส่วนของคนประจำเรือไทยประมาณ 15,000 คน (UNDP, 2550)

จากสถานการณ์ปัญหาการแพร่กระจายและการติดเชื้อ HIV ในกลุ่มคนประจำเรือไทยซึ่งเป็นบุคลากรที่มีคุณค่าต่ออุตสาหกรรมพาณิชย์นาวีและระบบเศรษฐกิจของไทย ขณะเดียวกันกลุ่มคนประจำเรือเหล่านี้ก็จัดได้ว่าเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อ HIV ไปยังครอบครัว ชุมชนมิตรและบุคคลอื่นๆ ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการศึกษาคั้งนี้คือเพื่อศึกษารูปแบบของพฤติกรรมในการปฏิบัติงานและการใช้ชีวิตของคนประจำเรือไทย โดยได้ประยุกต์ใช้แบบจำลอง Information-Motivation-Behavior; IMB เข้ามาประยุกต์ใช้เพื่อทำความเข้าใจพฤติกรรมของคนประจำเรือ รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการนำเอาโปรแกรมการป้องกันการติดเชื้อ HIV มาประยุกต์ใช้กับคนประจำเรือ โดยผลการศึกษาที่ได้รับครั้งนี้จะนำไปใช้ในการกำหนดแนวทางและกลยุทธ์ในการป้องกันการติดเชื้อ HIV ในคนประจำเรือไทยโดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาในบทนี้จะทำการทบทวนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมคนประจำเรือของต่างประเทศและการนำเอาแบบจำลองพฤติกรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบของพฤติกรรม การปฏิบัติงานและการใช้ชีวิตในอาชีพเฉพาะ ขณะที่การศึกษาแบบจำลองหลายแบบ อาทิ แบบจำลอง KAP (Benora, S.K., Khelendra, R.K., Choudhury,

B.N., et al. 1992; Lagarde, E., Pison, G. and Enel, C., 1996) แบบจำลอง IMB (Singh, I.N. and Malaviya, A.N., 1994) และแบบจำลองพฤติกรรมทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (Dehne, K.L. et al., 1999; Ku, L., Sonenstein, F.L. and Pleck, J.H. 1992) เป็นต้น พบว่ามีแบบจำลอง IMB ซึ่งเป็นแบบจำลองที่ได้รับการยอมรับและมีการนำมาใช้ในการอธิบายพฤติกรรมคนประจำเรือเกี่ยวกับคนประจำเรือและแรงงานในธุรกิจขนส่งในอินเดียและโครเอเชีย (Cornejo, M., Jerez, R. and Casanova, D. 1989) ดังนั้นการศึกษานี้จะได้สรุปผลการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแบบจำลอง IMB

Information-Motivation-Behavioral Skills Model หรือ (IMB Model) ได้ถูกนำเสนอโดย Fisher J.D. และ Fisher W.A. ในปี 1992 โดยที่แบบจำลอง IMB ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ Information ได้แก่ ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับการติดต่อของเชื้อ HIV และการหลีกเลี่ยงการติดเชื้อ HIV ขณะที่ Motivation ได้แก่ ความคาดหวังและแรงจูงใจต่อการมีพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อ HIV การรับรู้ค่านิยมของกลุ่ม และการรับรู้ว่ามีโอกาสติดเชื้อ HIV ได้ และ Behavior ได้แก่ พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากเชื้อ HIV เช่นการต่อรองเพื่อการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย และความเชื่อสมรรถนะแห่งตน (self-efficacy) ต่อการมีพฤติกรรมป้องกัน

Benotsch E.G. และคณะ (2007) แนะนำการนำแบบจำลอง IMB ไปใช้ในการจัดโปรแกรมป้องกันการติดเชื้อ HIV ควรใช้ เริ่มจากการใช้ Information Strategies โดยการเพิ่มข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับการแพร่กระจายของเชื้อ AIDS แต่อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ถูกต้อง ก็ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้บุคคลป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีได้จึงจำเป็นต้องเน้นทั้ง 3 องค์ประกอบใน IMB Model ซึ่งได้แก่ Information, Motivation และ Behavioral

งานวิจัยที่ใช้แบบจำลอง IMB และได้ผลลัพธ์ในทางบวก ได้แก่งานวิจัยของ Branson, BM, et al. (1998) ซึ่งได้ทำวิจัยถึงทดลองเปรียบเทียบในกลุ่มผู้ที่มาตรวจเลือดที่คลินิก โดยการให้คำปรึกษาเป็นเวลา 20 นาที 2 ครั้ง โดยการประยุกต์แนวคิด ของ IMB ในการให้คำปรึกษา ผลการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองมีการใช้ถุงยางอนามัยเพิ่มขึ้น และมีจำนวนคู่นอนลดลง ต่อมา Bazargan, M. และคณะ (ปี 2000) ได้ใช้แบบจำลอง IMB เป็นกรอบในการศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อ AIDS ผลการศึกษาความสัมพันธ์พบว่า การใช้ถุงยางอนามัยมีความสัมพันธ์กับ ความรู้เกี่ยวกับการติดเชื้อ AIDS ทักษะการต่อรองการใช้ถุงยางอนามัย และการมีทักษะในการต่อรองเพื่อการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย ข้อเสนอแนะจากการวิจัยนี้คือ การฝึกอบรมกลุ่มเป้าหมายให้มีความรู้ความตระหนัก และมีทักษะที่เหมาะสมต่อการป้องกันโรค AIDS จะช่วยให้กลุ่มเป้าหมายมีพฤติกรรมการป้องกันโรค AIDS เพิ่มขึ้น

ในปี 2003 Singh S. ได้ทำการศึกษาทดลองโดยใช้แบบจำลอง IMB เพื่อส่งเสริมการมีพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อ AIDS เช่นเดียวกัน โดยดำเนินการวิจัยในกลุ่มนักศึกษาในมหาวิทยาลัยในอินเดีย จำนวน 200 คน การประเมินก่อนทดลองพบว่านักศึกษามีความรู้ไม่เพียงพอในด้านการแพร่และการติดต่อของโรค AIDS และไม่มีแรงจูงใจในการป้องกันโรค ภายหลังให้กิจกรรมตามแนวทางของแบบจำลอง IMB พบว่า กลุ่มทดลองมีแรงจูงใจมีข้อมูลและมีพฤติกรรมการป้องกันเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ปี 2005 ในสหรัฐอเมริกา Kalichman และคณะ (2005) ได้ทดลองใช้แบบจำลอง IMB ในการจัดโปรแกรมเพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV ในกลุ่มผู้มารับบริการที่คลินิกโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ กลุ่มทดลองได้รับการให้คำปรึกษาโดยใช้แบบจำลอง IMB เป็นแนวคิดหลัก จากการติดตามในระยะ 12 เดือน พบว่า พฤติกรรมเสี่ยงของกลุ่มตัวอย่างลดลง

ในประเทศอินเดีย ในปี 2007 Cornman D.H. และคณะ ได้ทำการทดลองใช้แบบจำลอง IMB กับกลุ่มคนขับรถบรรทุก ซึ่งพบว่าเป็นกลุ่มที่มีการติดเชื้อ HIV สูง โดยทดลองให้กิจกรรมตามรูปแบบของแบบจำลอง IMB และติดตามเป็นเวลา 10 เดือน กิจกรรมการทดลองประกอบด้วย กิจกรรมกลุ่ม และการฝึกปฏิบัติ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการติดเชื้อเอดส์ ผลการทดลองได้ผลดีโดยที่ กลุ่มทดลองมีการใช้ถุงยางอนามัยเพิ่มขึ้น ทั้งกลุ่มที่แต่งงานแล้วและกลุ่มที่ยังไม่แต่งงาน ผลการวิจัยสนับสนุนว่าแบบจำลอง IMB เป็นรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ได้กับกลุ่มที่หลากหลาย อย่างไรก็ตามสำหรับประเทศไทย ยังไม่พบรายงานการทดลองที่ใช้รูปแบบของแบบจำลอง IMB อย่างชัดเจน

การทบทวนวรรณกรรมนำมาสู่ข้อสรุปที่ว่าในประเทศไทย ยังไม่เคยมีการนำเอาแบบจำลอง IMB มาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษากับแรงงานภาคขนส่ง โดยเฉพาะการขนส่งทางทะเลและคนประจำเรือไทย ขณะที่การทบทวนวรรณกรรมแสดงให้เห็นว่าแบบจำลอง IMB จัดว่าเป็นกรอบแนวคิดที่ดีที่จะช่วยให้เข้าใจพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มที่มีพฤติกรรมเสี่ยง เช่นคนประจำเรือและคนขับรถบรรทุก เป็นต้น ผลการศึกษายังพบอีกว่าแบบจำลองดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS และการจัดโปรแกรมป้องกันการติดเชื้อ HIV ดังนั้นงานวิจัยครั้งนี้จึงจะประยุกต์ใช้แบบจำลอง IMB เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการจัดทำโปรแกรมเพื่อป้องกันการติดเชื้อ HIV ในกลุ่มคนเดินเรือไทยต่อไปเพื่อให้เป็นไปตามแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์แห่งชาติ พ.ศ. 2550-2554

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาซึ่งการศึกษาครั้งนี้ได้ประยุกต์ใช้แบบจำลอง IMB เพื่อศึกษาพฤติกรรมและแรงจูงใจของคนประจำเรือไทยที่มีต่อการระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS รวมทั้งใช้แบบจำลองดังกล่าวในการกำหนดแนวทางการป้องกันการติดเชื้อ HIV ในคนประจำเรือ ดังในรูปที่ 1 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการที่คนประจำเรือไทยมีพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV หรือไม่นั้นจะขึ้นอยู่กับแรงจูงใจและความคาดหวังที่เกี่ยวข้องกับการระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV โดยแรงจูงใจดังกล่าวจะขึ้นอยู่กับแหล่งข้อมูลและการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันและการปฏิบัติตัวเมื่อมีการติดเชื้อ HIV/AIDS อย่างต่อเนื่องและอย่างสม่ำเสมอ

รูปที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล แรงจูงใจและพฤติกรรมของคนประจำเรือของแบบจำลอง IMB

ทั้งนี้จากแบบจำลองดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการกำหนดนโยบายหรือแผนการป้องกันหรือการระวังการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อ HIV/AIDS ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นจำเป็นต้องรู้และเข้าใจรูปแบบของพฤติกรรมของคนประจำเรือ รวมทั้งตรวจสอบว่าคนประจำเรือเหล่านี้ได้รับข้อมูลหรือเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับ HIV/AIDS หรือไม่ เนื่องจากการรับรู้และเข้าใจข้อมูลเกี่ยวกับ HIV/AIDS จะมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจและพฤติกรรมการระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV ของคนประจำเรือได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับการปฏิบัติงานบนเรือ

ประเด็นสำคัญอยู่ที่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการระวังและป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อ HIV/AIDS ของคนประจำเรือจะเกิดขึ้นได้นั้น ภาคิผู้เกี่ยวข้องต่างๆ (ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐ สถาบันการศึกษาและองค์กรเอกชน) จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายหรือวางแผนร่วมกันเพื่อให้คนประจำเรือไทยเหล่านี้มีการระวังและการป้องกันการติดเชื้อและการแพร่กระจายเชื้อ HIV/AIDS ได้อย่างสัมฤทธิ์ผลให้สอดคล้องกับพฤติกรรมการทำงานและการดำรงชีวิตของคนประจำเรือไทย โดยเฉพาะแนวทางในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการติดเชื้อและ

การแพร่กระจายเชื้อ HIV/AIDS นอกจากนี้ ภาควิชาต่างๆควรพิจารณาแนวทางหรือกลยุทธ์ในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลของคนประจำเรือ รวมทั้งอธิบายแนวทางการปฏิบัติตัวในกรณีที่ได้รับเชื้อ HIV/AIDS และเมื่อต้องปฏิบัติหน้าที่บนเรือสินค้าร่วมกับคนประจำเรือที่ติดเชื้อ HIV และการแสวงหาการมีส่วนร่วมของภาครัฐ บริษัทเจ้าของเรือ หน่วยงานสาธารณสุข สถาบันการศึกษาอย่างต่อเนื่องและจริงจังในการที่จะลดหรือหยุดการแพร่กระจายของเชื้อ HIV/AIDS

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือคนประจำเรือไทยทั้งระดับลูกเรือและระดับนายประจำเรือ ในฝ่ายเดินเรือและฝ่ายช่างกลเรือจำนวน 170,997 คน (กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี 2554) ทั้งนี้เพื่อให้มีระดับความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่จัดเก็บได้ และภายใต้งบประมาณ การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างคือคนประจำเรือไทยทั้งระดับลูกเรือและระดับนายประจำเรือ ทั้งสองฝ่ายโดยสุ่มมาจำนวน 350 คน (Zikmund 2541; Sekaran 2543) โดยใช้คนประจำเรือระดับนายประจำเรือจำนวน 190 คนและคนประจำเรือระดับลูกเรือจำนวน 160 คน เหตุผลที่มีการเก็บตัวอย่างจากนายประจำเรือมากกว่าลูกเรือเนื่องจากนายประจำเรือส่วนใหญ่เป็นคนไทยซึ่งจะทำให้สะดวกต่อการดำเนินกิจกรรมและทำแบบทดสอบภาษาไทยที่กำหนดไว้ได้ ขณะที่ลูกเรือส่วนใหญ่เป็นต่างด้าว อีกทั้งในการฝึกอบรมหรือประชาสัมพันธ์ ผู้วิจัยจะต้องให้นายประจำเรือเป็นตัวแทนดำเนินการเมื่อเรือสินค้าออกจากท่าเรือหรืออยู่กลางทะเล รวมทั้งให้ส่งจดหมายรายงานความก้าวหน้าของการวิจัยในแต่ละเดือน ทั้งนี้ แหล่งที่จะเก็บข้อมูลได้มาจากคนประจำเรือที่มาฝึกอบรมที่ศูนย์ฝึกพาณิชยนาวี ตามท่าเรือหรือบริษัทสายการเดินเรือ เป็นต้น

การศึกษานี้ได้กำหนดคำถามสำหรับการวิจัยดังนี้คือ 1. รูปแบบของพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตขณะอยู่บนเรือสินค้าของคนประจำเรือเป็นอย่างไรและมีความความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV/AIDS หรือไม่ 2. สามารถเข้าใจพฤติกรรมคนประจำเรือไทยโดยใช้แบบจำลอง IMB ได้หรือไม่ 3. แนวทางความร่วมมือของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS ในกลุ่มคนงานประจำเรือไทยควรมีลักษณะอย่างไรและ 4. จากความรู้ความเข้าใจพฤติกรรมผ่านแบบจำลอง IMB สามารถนำแบบจำลองดังกล่าวมาใช้ในการกำหนดแนวทางการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS ในกลุ่มประจำเรือได้หรือไม่

โดยการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดสมมุติฐาน โดยพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่าง 3 ตัวแปรคือ การได้รับและการเข้าถึงข้อมูล (I) เกี่ยวกับ HIV/AIDS แรงจูงใจ (M) ในการ

ป้องกันการติดเชื้อ HIV และพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อ HIV ของคนประจำเรือ ดังนี้
คือ

รูปที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล แรงจูงใจและพฤติกรรมของคนประจำเรือ

H1 = การได้รับและการได้รับข้อมูลและการเข้าถึงข้อมูล (I) แรงจูงใจ (M) และพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อ HIV มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อ HIV ของคนประจำเรือไทย

การศึกษาครั้งนี้จะทำการเก็บข้อมูลทั้งจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิโดยผู้วิจัยจะทำการทบทวนวรรณกรรมศึกษาและศึกษาข้อมูลจากการรวบรวมสถิติ ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยสืบค้นงานวิจัยต่างๆทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ และแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ โดยเก็บข้อมูลปฐมภูมิโดยใช้แบบสอบถามและคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์จากบุคคล หน่วยงานหรือสถาบันต่างๆที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่กำลังทำการการศึกษาเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ผลการศึกษา การสำรวจและแจกแบบสอบถามให้กับคนประจำเรือไทยกลุ่มเป้าหมายตามเรือสินค้าที่เข้าเทียบท่าหรือจอดผูกทุ่นอยู่กลางน้ำไม่ว่าจะเป็นท่าเรือกรุงเทพ ท่าเรือแหลมฉบังหรือท่าเรือมาบตาพุด เป็นต้น เครื่องมือวิจัยเช่นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ได้รับการตรวจสอบในเรื่องของความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยมีค่า Alpha ที่ 0.87 อีกทั้งการศึกษานี้ได้ผ่านการพิจารณาและได้รับการเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมและการวิจัยในสัตว์และมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพาแล้ว

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จะถูกนำมาตรวจสอบความเรียบร้อยและความสมบูรณ์ก่อนที่จะนำเข้าสู่กระบวนการประมวลผล โดยข้อมูลที่ได้รับการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม จะถูกนำมาประมวลผลโดยใช้โปรแกรมประมวลผลด้วยวิธีทางสถิติ (SPSS for Window version 10.0.5) และมีการใช้การวิเคราะห์ทางสถิติต่างๆเช่น สถิติเชิงพรรณนาและการวัดสหสัมพันธ์โดยวิธีเพียร์สันไคร สแควร์ เป็นต้น

ผลการศึกษา

เพื่อให้การศึกษาค้นบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ การศึกษาค้นครั้งนี้ได้แจกแบบสอบถามสำรวจ

ทัศนคติและความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างโดยครอบคลุม 4 ประเด็นดังนี้
1) การเข้าถึงข้อมูล HIV ของคนประจำเรือไทย 2) แรงจูงใจต่อการป้องกันการติดเชื้อ HIV
3) การปฏิบัติตัวของคนประจำเรือเพื่อป้องกันการติดเชื้อ HIV และสุดท้ายคือพฤติกรรมที่แสดงออกมาเกี่ยวกับการระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS โดยได้แจกกับกลุ่มตามบริษัทสายการเดินเรือ ศูนย์ฝึกพาณิชย์นาวีและตามท่าเรือต่างๆระหว่างเดือนกันยายน-ตุลาคม 2551 จำนวน 500 ชุดและได้รับการตอบกลับจำนวน 350 ชุดคิดเป็นอัตราการตอบกลับเท่ากับ 0.70 โดยผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ผลการสำรวจพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่หรือร้อยละ 52 มีอายุอยู่ระหว่าง 19-28 ปี รองลงมาเป็นกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 22.4 มีอายุอยู่ระหว่าง 29-38 ปี ตามลำดับ ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าคนประจำเรือไทย ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 89.6 จะมีอายุอยู่ในวัยทำงานหรือระหว่างอายุ 19 -48 ปี นอกจากนี้ยังพบว่าคนประจำเรือมีภูมิลำเนากระจายอยู่ในจังหวัดต่างๆทั่วประเทศ เมื่อพิจารณาถึงจังหวัดที่มีคนประจำเรือมากที่สุดพบว่า กรุงเทพมหานครเป็นจังหวัดที่มีคนประจำเรือมากที่สุดหรือคิดเป็นร้อยละ 24.4 รองลงมาได้แก่จังหวัดสมุทรปราการและจังหวัดสมุทรสาครหรือคิดเป็นร้อยละ 12.8 และ 6.4 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาดำเน่งของกลุ่มตัวอย่างพบว่าคนประจำเรือส่วนใหญ่หรือร้อยละ 51.6 เป็นระดับนายประจำเรือ ส่วนอีกร้อยละ 38.2 เป็นระดับลูกเรือและสุดท้ายหรือร้อยละ 10.2 มีตำแหน่งเป็นพ่อครัว พนักงานเสิร์ฟ เป็นต้น และพบว่าคนประจำเรือส่วนใหญ่หรือร้อยละ 54.3 ปฏิบัติงานอยู่ในฝ่ายเดินเรือ ส่วนอีกร้อยละ 42.3 ปฏิบัติหน้าที่ในฝ่ายช่างกลเรือ และสุดท้ายอีก 3.2 อยู่ในฝ่ายพ่อครัว ผู้ช่วยพ่อครัวหรือพนักงานเสิร์ฟ โดยคนประจำเรือส่วนใหญ่หรือร้อยละ 48.0 มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานบนเรืออยู่ระหว่าง 6-9 เดือน รองลงมาหรือร้อยละ 43.6 มีระยะเวลาอยู่ระหว่าง 9-12 เดือน โดยผลสำรวจดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าระยะเวลาในการปฏิบัติงานของคนประจำเรือส่วนใหญ่หรือร้อยละ 91.6 อยู่ระหว่าง 6-12 เดือน

ผลการศึกษาเรื่องการนับถือศาสนาของคนประจำเรือกลุ่มตัวอย่างพบว่าคนประจำเรือส่วนใหญ่หรือร้อยละ 96.8 นับถือศาสนาพุทธ รองลงมาร้อยละ 2.0 นับถือศาสนาอิสลามและอีกร้อยละ 1.2 นับถือศาสนาคริสต์ตามลำดับและคนประจำเรือส่วนใหญ่

หรือร้อยละ 61.2 มีสถานภาพโสด รองลงมาหรือร้อยละ 35.2 มีสถานภาพสมรส ขณะที่อีกร้อยละ 2.4 หย่าร้างและร้อยละ 1.2 เป็นหม้าย นอกจากนี้ผลสำรวจพบว่าคนประจำเรือส่วนใหญ่หรือร้อยละ 34.8 มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี รองลงมาร้อยละ 30.0 มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และอีกร้อยละ 19.6 มีการศึกษาในระดับอนุปริญญา

เมื่อพิจารณารายได้เฉลี่ยต่อเดือนของคนประจำเรือพบว่าคนประจำเรือจะมีการกระจายรายได้แตกต่างกัน โดยคนประจำเรือส่วนใหญ่หรือร้อยละ 29.6 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมากกว่า 30,000 บาท รองลงมาหรือร้อยละ 27.2 มีรายได้ประมาณ 10,001-20,000 บาท และร้อยละ 23.6 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ 20,001 – 30,000 บาท การสำรวจพบว่าอาชีพคนประจำเรือเป็นอาชีพที่มีรายได้ค่อนข้างสูงเนื่องจากข้อจำกัดหลายประการ เช่น ต้องไกลบ้าน ห่างครอบครัว ทำงานกลางคลื่นลมทะเลที่แปรปรวน เป็นต้น ดังนั้นแต่ละบริษัทสายการเดินเรือจึงต้องการดึงดูดให้คนประจำเรือที่มีอยู่ไม่มากนักเข้ามาทำงานกับบริษัทของตน ดังนั้นอัตราค่าจ้างจึงค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับหลายอาชีพบนบก

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในแบบจำลอง IMB

ตัวแปร	จำนวนตัวอย่าง	Pearson Chi-Square	df	Asymp. Sig. (2-sided)
M * I	250	31.502a	12	0.002
M * B	250	34.903a	16	0.004
I * M	250	29.676a	12	0.003

ตารางที่ 1 แสดงการทดสอบสมมติฐานระหว่างตัวแปรต่างๆในแบบจำลอง IMB โดยผลการทดสอบพบว่าตัวแปร M และ I มีค่า Asymp. Sig. ของ Pearson Chi-Square เท่ากับ 0.002 โดยมีค่า Chi-Square เท่ากับ 31.502 ที่องศาอิสระ 12 ได้ค่า $P(\text{Chi-Square}12 > 31.502) = 0.002$ ซึ่งน้อยกว่า 0.05 จึงสรุปได้ว่าปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_1 นั่นคือแรงจูงใจในการป้องกันการติดเชื้อ HIV และการได้รับข้อมูลและการเข้าถึงแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการระวังและการป้องกัน HIV ของคนประจำเรือไทยไม่เป็นอิสระต่อกันหรือกล่าวได้ว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ

นอกจากนี้พบว่าตัวแปร M และ B มีค่า Asymp. Sig. ของ Pearson Chi-Square เท่ากับ 0.004 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 จึงสรุปได้ว่าปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_1 นั่นคือ แรงจูงใจในการระงับและการป้องกันการติดเชื้อ HIV และพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อ HIV ของคนประจำเรือไม่เป็นอิสระต่อกันหรือกล่าวได้ว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่การทดสอบตัวแปร I และ M พบว่าค่า Asymp. Sig. ของ Pearson Chi-Square เท่ากับ 0.003 โดยมีค่า Chi-Square เท่ากับ 29.676 ที่องศาอิสระ 12 ได้ค่า P ($\text{Chi-Square}_{12} > 29.676 = 0.003$) ซึ่งน้อยกว่า 0.05 จึงสรุปได้ว่าปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_1 นั่นคือ การเข้าถึงแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับการระงับและการป้องกัน HIV และพฤติกรรมป้องกันการติดเชื้อ HIV ของคนประจำเรือไม่เป็นอิสระต่อกันหรือกล่าวได้ว่าตัวแปรทั้งสองมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 2 การรับรู้ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับเชื้อ HIV/AIDS ของกลุ่มตัวอย่าง

การรับข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับเชื้อ HIV/AIDS	ร้อยละ		
	ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ
1. เมื่อท่านไปเที่ยวที่ใดก็ตามท่านทราบข้อมูลเกี่ยวกับการระบาดของ HIV ในพื้นที่นั้น	49.2	22.4	28.4
2. คนที่มีสุขภาพแข็งแรง ผิวพรรณดี มักไม่มีเชื้อ HIV	15.2	60.8	24.0
3. การมีเพศสัมพันธ์ระหว่างชายกับชายเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV มากกว่าเพศสัมพันธ์ระหว่างชายกับหญิง	36.1	32.5	31.3
4. การใช้ถุงยางอนามัยสามารถป้องกันการติดเชื้อเอชไอวีได้	70.0	13.2	16.8
5. ยุงเป็นพาหะของเชื้อเอชไอวี	6.8	76.8	16.4
6. การกินอาหารร่วมกันติดเชื้อเอชไอวีได้	18.0	70.8	11.2
7. การติดเชื้อ HIV จากการมีเพศสัมพันธ์ป้องกันได้ด้วยการใช้ถุงยาง	75.1	12.4	12.4
8. คนที่มีสุขภาพแข็งแรงดี อาจเป็นผู้ติดเชื้อเอชไอวีได้	69.2	10.8	20.0
9. เอชไอวีและเอชไอวีคือสิ่งเดียวกัน	12.4	74.4	13.2
10. บุคคลสามารถได้รับเชื้อ HIV จากการสัมผัสน้ำลาย น้ำตา เหงื่อ ปัสสาวะของบุคคลที่มีเชื้อ HIV	24.4	52.4	22.32

ตารางที่ 2 แสดงการรับรู้ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับเชื้อ HIV/AIDS ของกลุ่มตัวอย่าง โดยผลการศึกษาพบว่าคนประจำเรือส่วนใหญ่หรือร้อยละ 49.2 ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการระบาดของเชื้อ HIV/AIDS ในพื้นที่ที่ตนเองกำลังไปเที่ยว ขณะที่กลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 28.4 ไม่แน่ใจข้อมูลเกี่ยวกับการระบาดของเชื้อ HIV/AIDS และกลุ่มสุดท้ายหรือร้อยละ 22.4 ไม่รู้ข้อมูลใดๆเลยเกี่ยวกับการระบาดของเชื้อ HIV/AIDS ผลสำรวจพบว่าปัจจัยที่มีความเสี่ยงมากอาจจะมาจากการที่คนประจำเรือส่วนใหญ่หรือร้อยละ 50.8 ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการติดเชื้อและการแพร่กระจายของเชื้อ HIV/AIDS ในพื้นที่ซึ่งตนเองเดินทางไปเที่ยว

ผลสำรวจพบอีกว่าคนประจำเรือกลุ่มตัวอย่างบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเชื้อ HIV และการแพร่กระจายของเชื้อ HIV โดยคนประจำเรือร้อยละ 84.8 เข้าใจผิดคิดว่าคนที่มีสุขภาพแข็งแรง ผิวพรรณดีจะไม่มีการติดเชื้อ HIV โดยในจำนวนนี้จำแนกออกเป็นร้อยละ 60.8 ที่คิดว่าคนที่มีสุขภาพแข็งแรง ผิวพรรณดีจะไม่มีการติดเชื้อ HIV แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัยเพื่อป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS แต่ก็มีคนประจำเรือกลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่น้อยหรือร้อยละ 30.0 จำแนกเป็นร้อยละ 13.2 ที่คิดว่าการใช้ถุงยางอนามัยไม่สามารถป้องกันการติดเชื้อ HIV ได้ กล่าวโดยสรุปได้ว่าคนประจำเรือส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเชื้อ HIV/AIDS และการแพร่กระจายของเชื้อ HIV/AIDS ผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเข้าถึงแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับ HIV/AIDS ยังน้อยและมีจำกัด คนประจำเรือเองก็มีทัศนคติที่ไม่ดีในการปฏิบัติตัวใช้ชีวิตร่วมกับผู้ที่ติดเชื้อ HIV/AIDS รวมทั้งคนประจำเรือเหล่านี้ยังมีความเข้าใจผิดเรื่องของการใช้ถุงยางอนามัยและการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างชายกับชายหรือชายกับหญิง เป็นต้น

ตารางที่ 3 แรงงูใจในการระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS

พฤติกรรมที่มีผลต่อแรงงูใจ ในการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS	ค่าเฉลี่ย	SD	ร้อยละ				
			เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง	ค่อนข้าง เห็น ด้วย	ปกติ	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่ เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง
1. คุณตั้งใจที่จะมีเพศสัมพันธ์ หรือหาความสุขทางเพศเมื่อ เดินทางไปปฏิบัติงานในเรือ	2.63	1.2	9.2	9.6	41.2	14.8	25.2
2. คุณตั้งใจที่จะใช้ถุงยางอนามัย ทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์เมื่อ เดินทางไปปฏิบัติงานในเรือ	4.46	1.05	73.2	10.0	10.4	2.0	4.4
3. การหลีกเลี่ยงการมี เพศสัมพันธ์เมื่อต้องเดินทาง ไกลบ้านเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก	3.14	1.41	23.6	15.6	32.0	8.8	20.0
4. การใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมี เพศสัมพันธ์เป็นสิ่งที่ไม่น่า พึงพอใจ	2.55	1.53	15.6	16.4	16.8	10.0	41.2

ตารางที่ 3 แสดงแรงงูใจในการระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS โดยพบว่าคนประจำเรือร้อยละ 18.8 มีความตั้งใจที่จะมีเพศสัมพันธ์เมื่อปฏิบัติงานบนเรือ โดยจำแนกออกเป็นกลุ่มคนที่มีความตั้งใจอย่างยิ่งและมีความตั้งใจที่จะมีเพศสัมพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 9.2 และร้อยละ 9.6 ตามลำดับ ขณะที่คนประจำเรือส่วนใหญ่หรือร้อยละ 39.2 ระบุว่าหลีกเลี่ยงการมีเพศสัมพันธ์เมื่อต้องเดินทางไกลบ้านเป็นสิ่งที่กระทำได้ยาก แต่ก็มีคนประจำเรืออีกกลุ่มหนึ่งหรือร้อยละ 28.8 ระบุว่าการมีเพศสัมพันธ์เมื่อต้องเดินทางไกลบ้านเป็นสิ่งที่กระทำไม่ได้ยากแต่จะต้องไม่หมกมุ่นหรือต้องพยายามหักเหความสนใจหรือสิ่งเร้าจากเรื่องเพศไปทำกิจกรรมด้านอื่นๆ

เมื่อพิจารณาถึงทัศนคติที่ดีกับการที่จะใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานในเรือสินค้า พบว่าขณะที่คนประจำเรือส่วนใหญ่ร้อยละ 51.2 เห็นด้วยกับการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ แต่ก็มีคนประจำเรืออีกร้อยละ 32.0 มีทัศนคติที่เป็นลบกับการใช้ถุงยางอนามัย นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงความตั้งใจที่จะใช้ถุงยางอนามัยเมื่อต้องมีเพศสัมพันธ์พบว่าคนประจำเรือส่วนใหญ่ร้อยละ 83.2 เห็นด้วยกับการใช้ถุงยางอนามัย แต่มีคนประจำเรือบางกลุ่มร้อยละ 10.4 รู้สึกเฉยๆกับการใช้ถุงยางอนามัยเพื่อป้องกันการติดเชื้อ HIV และอีกกลุ่มหนึ่งหรือร้อยละ 6.4 ไม่ได้มีความตั้งใจที่จะใช้ถุงยางอนามัย

ตารางที่ 4 การปฏิบัติตัวเพื่อการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS ของคนประจำเรือเมื่อปฏิบัติงานบนเรือสินค้า

พฤติกรรมเกี่ยวกับการระวังและการป้องกัน	ร้อยละ	
	ไม่มีเพศสัมพันธ์	มีเพศสัมพันธ์
การมีเพศสัมพันธ์เมื่อเดินทางไปปฏิบัติงานในเรือ	27.8	72.2

ตารางที่ 5 แสดงพฤติกรรมการระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS ของคนประจำเรือ พบว่าคนประจำเรือส่วนใหญ่ร้อยละ 72.2 ระบุว่าเคยมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่นๆที่มีโชคร้ายของตนขณะเดินทางไปปฏิบัติงานบนเรือสินค้า ขณะที่กลุ่มตัวอย่างส่วนที่เหลือหรือร้อยละ 27.8 ระบุว่าไม่ได้เคยมีเพศสัมพันธ์ขณะปฏิบัติหน้าที่บนเรือสินค้า ผลสำรวจดังกล่าวสะท้อนถึงพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV/AIDS ของคนประจำเรือ

ตารางที่ 6 การสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับ HIV/AIDS จากกลุ่มก่อนมีเพศสัมพันธ์

ประเภทกลุ่ม	ร้อยละ		
	ไม่เคยใช้	ใช้ทุกครั้ง	ใช้บางครั้ง
1. ผู้ที่มีอาชีพขายบริการทางเพศ			
การใช้ถุงยางอนามัย	9.1	80.6	10.2
ถามกลุ่มจนถึงการติดเชื้อ HIV/AIDS	49.2	29.2	21.6
2. บุคคลทั่วไปที่อาจพบโดยบังเอิญ			
การใช้ถุงยางอนามัย	11.4	65.7	22.3
ถามกลุ่มจนถึงการติดเชื้อ HIV/AIDS	48.9	24.1	24.1

ประเภทคู่นอน	ร้อยละ		
	ไม่เคยใช้	ใช้ทุกครั้ง	ใช้บางครั้ง
3. คู่นอนประจำ			
การใช้ถุงยางอนามัย	38.9	37.2	23.9
ถามคู่นอนถึงการติดเชื้อ HIV/AIDS	62.4	18.2	19.3

ตารางที่ 6 แสดงผลการสอบถามคู่นอนเกี่ยวกับข้อมูล HIV/AIDS จากคู่นอนของกลุ่มตัวอย่าง โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 72.2 เคยมีเพศสัมพันธ์ระหว่างการงานบนเรือสินค้า ประเด็นต่อมาคือคนประจำเรือเหล่านี้เคยมีเพศสัมพันธ์กับใครบ้าง โดยพบว่ากลุ่มคนประจำเรือเคยมีเพศสัมพันธ์กับผู้ที่มีอาชีพขายบริการทางเพศทั้งผู้หญิงและผู้ชาย เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการป้องกันตนเองเมื่อมีเพศสัมพันธ์กับผู้ที่มีอาชีพขายบริการทางเพศพบว่าคนประจำเรือร้อยละ 10.2 ระบุว่าใช้ถุงยางอนามัยเป็นบางครั้ง และร้อยละ 9.1 ไม่เคยใช้เลย สิ่งสำคัญคือกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวส่วนใหญ่ไม่เคยสอบถามคู่นอนของตนเกี่ยวกับการติดเชื้อ HIV/AIDS เมื่อพิจารณากลุ่มตัวอย่างที่เคยมีเพศสัมพันธ์กับคู่นอนขาประจำว่ามีพฤติกรรมการระวังและการป้องกันตัวเองจากการติดเชื้อ HIV/AIDS อย่างไร พบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 38.9 ระบุว่าไม่เคยใช้ถุงยางอนามัยเลย ขณะที่คนประจำเรือบางส่วนร้อยละ 23.9 ระบุว่าใช้เป็นบางครั้ง สิ่งสำคัญคือกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวส่วนใหญ่หรือร้อยละ 62.4 ไม่เคยสอบถามคู่นอนของตนเกี่ยวกับการติดเชื้อ HIV/AIDS เลย

ตารางที่ 7 พฤติกรรมเสี่ยงของกลุ่มตัวอย่างระหว่างเดินทางไปปฏิบัติงานบนเรือสินค้า

พฤติกรรมเกี่ยวกับการระวังและการป้องกัน	ร้อยละ	
	ใช่	ไม่ใช่
1. ขณะเดินทางไปปฏิบัติงานในเรือ มีการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ก่อนการมีเพศสัมพันธ์	46.8	53.2
2. เคยมีการใช้ยาเสพติดชนิดฉีดเข้าเส้น	10.0	90.0
3. การใช้มีดโกนหรืออุปกรณ์ส่วนตัวร่วมกับผู้อื่น	12.4	87.6
4. เคยได้รับการตรวจรักษากามโรคหรือโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา	47.8	51.8
5. เคยมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายทางทวารหนัก	11.6	87.6

ตารางที่ 7 แสดงพฤติกรรมเสี่ยงเกี่ยวกับการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS ของคนประจำเรือ เนื่องจากต้องใช้เวลาอยู่บนเรือสินค้าในระยงานซึ่งอาจจะ 6 เดือน 9 เดือน หรือ 11 เดือนขึ้นอยู่กับนโยบายการว่าจ้างของแต่ละบริษัท ภายใต้แรงกดดันจากการทำงานบนเรือสินค้า คนประจำเรือเหล่านี้มักจะขึ้นไปเที่ยวตามสถานเริงรมย์ต่างๆ ผลการสำรวจพบว่าคนประจำเรือกลุ่มตัวอย่างบางส่วนหรือร้อยละ 46.5 มีการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ก่อนการมีเพศสัมพันธ์ ขณะที่กลุ่มตัวอย่างบางส่วนหรือร้อยละ 10.0 ได้เคยมีการใช้ยาเสพติดชนิดฉีดเข้าเส้น นอกจากนี้พบว่าคนประจำเรือร้อยละ 12.4 เคยใช้มีดโกนหรืออุปกรณ์ส่วนตัวร่วมกับคนอื่น ๆ บนเรือ และประเด็นที่น่าสนใจคือคนประจำเรือร้อยละ 51.8 ไม่เคยได้รับการตรวจหาโรคหรือโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ในช่วงเวลา 1 ปีที่ผ่านมา รวมทั้งอีกร้อยละ 11.6 ยอมรับว่าเคยมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายทางทวารหนัก

ตารางที่ 8 ความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติตัวเพื่อระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS

ทัศนคติต่อการติดเชื้อ HIV/AIDS	ค่าเฉลี่ย	SD	ร้อยละ		
			ใช่	ไม่ใช่	ไม่แน่ใจ
1. ท่านมั่นใจหรือไม่ว่าลุงยางอนามัยสามารถป้องกันจากโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ / HIV	2.48	3.65	49.6	13.6	36.8
2. การได้รับการตรวจรักษาอาการโรคหรือโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ลดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV	2.92	3.12	57.6	22.8	19.6
3. การดื่มสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนการมีเพศสัมพันธ์เสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV	2.60	2.93	58.0	26.0	16.0
4. การซื้อสตั๊หรือไม่นอกใจต่อกู้สมรสเป็นการป้องกันความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV/AIDS	2.21	1.96	80.0	13.2	6.8
5. การสัมผัสผู้ที่ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์เป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ	1.67	3.11	18.8	66.8	18.4
6. ผู้ที่ติดเชื้อเอชไอวีมีสิทธิที่จะใช้ชีวิตเป็นปกติเช่นบุคคลอื่นทั่วไป	2.40	2.15	80.8	10.4	8.8

ตารางที่ 8 แสดงความรู้ ทักษะและการปฏิบัติตัวเพื่อการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS ผลสำรวจสะท้อนให้เห็นว่าคนประจำเรือไทยส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ HIV/AIDS ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทัศนคติและการปฏิบัติตัวเมื่อต้องระวังและป้องกันการติดเชื้อ HIV พบว่าคนประจำเรือส่วนใหญ่สามารถตอบได้อย่างถูกต้องแต่ก็มีคนประจำเรือจำนวนไม่น้อยที่ไม่รู้หรือไม่แน่ใจ สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงระดับของความรู้ในเรื่อง HIV/AIDS ของคนประจำเรือที่มีอยู่อย่างจำกัดและไม่รู้จริง

เมื่อพิจารณาประเด็นเกี่ยวกับทัศนคติของคนประจำเรือที่มีต่อการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS ชี้ให้เห็นว่า คนประจำเรือบางส่วนที่มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการติดเชื้อ HIV รวมทั้งการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันกับเพื่อนร่วมงานที่ติดเชื้อ HIV/AIDS โดยพบว่าคนประจำเรือบางส่วนคิดว่าการสัมผัสกับผู้ติดเชื้อ HIV หรือเป็นโรคเอดส์เป็นสิ่งที่น่ารังเกียจ รวมทั้งคิดว่าผู้ติดเชื้อ HIV/AIDS ไม่สามารถใช้ชีวิตเช่นคนปกติทั่วไป ซึ่งทัศนคติดังกล่าวเป็นความเข้าใจที่ผิดพลาดหรือคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง

ขณะที่การปฏิบัติตัวของคนประจำเรือเพื่อป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS ของคนประจำเรือนั้น ผลการศึกษาพบว่าแม้ว่าคนประจำเรือส่วนใหญ่จะมีการป้องกันตนเองโดยใช้ถุงยางอนามัยและไม่มีการสำส่อนทางเพศกับผู้ชายบริการทางเพศ แต่ก็มีคนประจำเรือบางส่วนที่ยังไม่นิยมใช้ถุงยางอนามัยและยังมีพฤติกรรมเสี่ยงในการใช้ชีวิตบนเรือสินค้า เช่น ใช้เข็มฉีดยาร่วมกันกับผู้อื่น การเที่ยวผู้หญิงโดยดื่มแอลกอฮอล์ก่อนมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ใส่ถุงยางอนามัย เป็นต้น

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่าคนประจำเรือส่วนใหญ่หรือร้อยละ 90 เป็นกลุ่มคนที่มีช่วงอายุ 25-35 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มวัยทำงาน โดยส่วนใหญ่หรือร้อยละ 80 มีสถานภาพโสดและส่วนใหญ่หรือร้อยละ 83 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 45 มีรายได้ระหว่าง 20,000-30,000 บาท นอกจากนี้ยังพบว่าคนประจำเรือส่วนใหญ่หรือร้อยละ 86 มีระยะเวลาการทำงานบนเรือน้อยกว่า 7 ปี แม้ว่าอาชีพคนประจำเรือไทยจะมีความได้เปรียบกว่าพนักงานของบริษัทขนส่งแบบอื่นๆ ในแง่ของรายได้และโอกาสเดินทางไปต่างประเทศ แต่ก็พบว่าอาชีพคนประจำเรือก็มีข้อเสียเปรียบด้วยเช่นกัน อาทิ ต้องจากบ้านและครอบครัว การอดทนต่อคลื่นลมในทะเล เป็นต้น อย่างไรก็ตามเนื่องจากการปฏิบัติงานบนเรือสินค้าเป็นระยะเวลานานและมีปัจจัยแวดล้อมที่อาจจะเป็นสิ่งเร้าหรือกระตุ้นให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนจากพฤติกรรมการใช้ชีวิตตามปกติ เมื่อเรือเทียบท่า คนประจำเรือเหล่านี้จะมีการ

ปลดปล่อยโดยขึ้นไปดื่มแอลกอฮอล์หรือเที่ยวผู้หญิงซึ่งมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV ได้ ผลการทดสอบสมมุติฐานภายใต้แบบจำลอง IMB พบว่าตัวแปรทั้งสามตัวไม่เป็นอิสระต่อกันหรือกล่าวได้ว่าตัวแปรทั้งสามมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ โดยผลการศึกษาสะท้อนให้เห็นว่าคนประจำเรือที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV/AIDS มักจะขาดแรงจูงใจหรือขาดความใส่ใจในเรื่องของการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ HIV รวมทั้งในหลายโอกาสจะมีการดื่มแอลกอฮอล์ก่อนการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่นที่ไม่ใช่ภริยาของตนเอง เมื่อวิเคราะห์ถึงว่าทำไมคนประจำเรือกลุ่มนี้จึงขาดแรงจูงใจหรือขาดทัศนคติที่ดีและถูกต้องในการระวังตัวและการป้องกันการติดเชื้อ HIV พบว่าคนกลุ่มนี้ไม่ได้รับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ HIV/AIDS หรือขาดกลไกในการกระตุ้นเตือนเกี่ยวกับ HIV/AIDS อย่างเหมาะสม จึงจึงและต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติงานบนเรือสินค้า

ขณะที่คนประจำเรือส่วนใหญ่ไม่รู้หรือไม่เคยทราบข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การระบาดของเชื้อ HIV/AIDS ตามเมืองท่าหรือในพื้นที่ที่ตนเองกำลังไปเที่ยว ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงมาก นอกจากนี้คนประจำเรือบางส่วนก็ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเชื้อ HIV และการแพร่กระจายของเชื้อ HIV โดยคนประจำเรือส่วนใหญ่มีความเข้าใจผิดคิดว่าคนที่มีความสุขแข็งแรงหรือการมีผิวพรรณดีจะไม่มีการติดเชื้อ HIV ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการที่คนกลุ่มนี้ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ดีเกี่ยวกับการป้องกันเชื้อ HIV/AIDS

กล่าวโดยสรุปได้ว่าคนประจำเรือส่วนใหญ่ยังขาดการให้ข้อมูลและความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อ HIV/AIDS และการแพร่กระจายของเชื้อ HIV/AIDS ซึ่งสะท้อนให้เห็นไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเข้าถึงแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับ HIV/AIDS ยังน้อยและมีจำกัด ขณะที่คนประจำเรือเองก็มีทัศนคติที่ไม่ดีในการติดต่อและการปฏิบัติตัวใช้ชีวิตร่วมกับผู้ที่ติดเชื้อ HIV/AIDS รวมทั้งคนประจำเรือเหล่านี้ยังมีความเข้าใจผิดหรือคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการระวังตัวหรือการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการใช้ถุงยางอนามัยและการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างชายกับชายหรือชายกับหญิง เป็นต้น

ประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อไปคือจะทำให้คนประจำเรือได้รับข้อมูลเกี่ยวกับ HIV รวมทั้งสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) ข้อมูลเกี่ยวกับ HIV/AIDS ได้อย่างไร การศึกษาพบว่านายจ้างหรือบริษัทสายการเดินเรือควรจัดให้มีนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันรักษาและการปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อ HIV อย่างเหมาะสมภายใต้กรอบของการรักษาลิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เมื่อมีนโยบายที่ชัดเจนแล้วก็นำมาสู่ขั้นตอน

การกำหนดกลยุทธ์เพื่อป้องกันการติดเชื้อ HIV ของบริษัท โดยเฉพาะกระบวนการคัดเลือก การพัฒนาและการฝึกอบรม การสอดคล้องและประเมินผลในกลุ่มคนประจำเรือ อย่างต่อเนื่องและจริงจัง

นอกจากนี้บริษัทสายการเดินเรือควรมอบหมายฝ่ายคนประจำเรือหรือฝ่ายบุคคล เพื่อให้รับผิดชอบ ดูแลและสอดคล้องเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยจัดบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทัศนคติที่เป็นบวกเกี่ยวกับ HIV/AIDS โดยเจ้าหน้าที่เหล่านี้จะคอยส่งข้อมูล แผ่นพับ หรือเอกสารอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับ HIV/AIDS รวมทั้งคอยเป็นสื่อกลางระหว่างบริษัท ครอบครัวและคนเรือ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่จะต้องคอยส่งข่าวสารเกี่ยวกับ HIV/AIDS รวมทั้งสถานที่/เมืองท่าที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV

เมื่อพิจารณาประเด็นการสร้างทัศนคติหรือแรงจูงใจที่ดีต่อการป้องกันการติดเชื้อ HIV พบว่าเมื่อไม่สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลหรือได้รับความรู้เกี่ยวกับ HIV/AIDS ที่ถูกต้อง ต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ทำให้คนประจำเรือส่วนใหญ่มีความเข้าใจที่ผิดหรือคลาดเคลื่อน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติที่คลาดเคลื่อนในกลุ่มคนประจำเรือ มาตรการที่จำเป็นต้อง ดำเนินการเพื่อเสริมสร้างทัศนคติและแรงจูงใจที่เป็นบวกเกี่ยวกับ HIV/AIDS นอกเหนือ จากการสร้างความสามารถในการเข้าถึงแหล่งข้อมูลคือการมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ที่ เกี่ยวข้อง อาทิ ครอบครัวของคนประจำเรือ บริษัทสายการเดินเรือ สถาบันการศึกษาหรือ หน่วยงานสาธารณสุข เป็นต้น ขณะที่ความเหมาะสมของช่องทางในการสื่อสารและเนื้อหา ของสื่อที่ต้องการจะสื่อสารออกไปยังกลุ่มเป้าหมาย ปัจจุบันนี้ยังไม่ได้มีการจัดระบบหรือ การจัดการประเด็นดังกล่าวข้างต้น

ผลการศึกษาชี้ประเด็นที่น่าสนใจคือคนประจำเรือส่วนใหญ่มีความตั้งใจที่จะมี เพศสัมพันธ์หรือหาความสุขทางเพศเมื่อเดินทางไปปฏิบัติงานบนเรือสินค้า เมื่อพิจารณา ถึงทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์พบว่าคนประจำเรือถึงร้อยละ 41.2 ไม่เห็นด้วยกับการใช้และคิดว่าการใช้ถุงยางอนามัยเป็นสิ่งที่ไม่น่าพอใจเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้พบว่าแรงจูงใจของคนประจำเรือที่จะใช้ถุงยางอนามัยเมื่อต้องมีเพศสัมพันธ์ ขณะปฏิบัติงานบนเรือสินค้า พบว่าคนประจำเรือบางส่วนไม่ได้มีความตั้งใจที่จะใช้ถุงยาง อนามัย

หลังจากที่มีการให้ข้อมูลและกระตุ้นให้คนเรือเข้าถึงข้อมูล HIV/AIDS แล้ว ประเด็นต่อมาคือจะเสริมสร้างทัศนคติและพัฒนาแรงจูงใจต่อการระวังและการป้องกันการ ติดเชื้อ HIV ของคนเรือได้อย่างไร ผลจากการวิจัยทั้งหมดลงในคนประจำเรือ 35 คน พบว่ามี 4 องค์ประกอบหลักคือนโยบายของบริษัท นายประจำเรืออาวุโส วัฒนธรรมบนเรือ

และสถาบันครอบครัว โดยนโยบายของบริษัทเกี่ยวกับ HIV/AIDS ที่ชัดเจนและจริงจังจะเป็นกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนกระบวนการเสริมสร้างทัศนคติและแรงจูงใจในการป้องกันการติดเชื้อ HIV ของคนประจำเรือได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ

ขณะที่นายประจำเรืออาวุโส อาทิ นายเรือ ต้นเรือและต้นกลเรือ เป็นต้น ควรรวมตัวเป็นกลุ่มแกนนำ เนื่องจากบนเรือสินค้า แกนนำกลุ่มนี้จะอยู่ใกล้ชิดกับคนเรือมากที่สุด รวมทั้งคนกลุ่มนี้ยังมีอิทธิพลต่อการทำงานและพฤติกรรมของคนเรือ ทำให้ง่ายและสะดวกต่อการนำเอานโยบายหรือแผนงานในการสร้างความระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV องค์กรประกอบที่สามคือวัฒนธรรมบนเรือ ซึ่งจะหล่อหลอมจิตใจและใช้เป็นแนวทางพฤติกรรมของคนประจำเรือ ดังนั้นจำเป็นต้องมีการสร้างวัฒนธรรมในการระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV ระหว่างเพื่อนร่วมงานบนเรือและองค์กรประกอบสุดท้ายคือสถาบันครอบครัว ซึ่งมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นไม่ให้คนเรือเที่ยวผู้หญิง รวมทั้งเป็นกำลังใจและเตือนใจคนเรือให้ระวังเมื่อต้องเที่ยวผู้หญิงตามเมืองต่างๆ ขณะที่บางครอบครัวก่อนบินไปลงเรือ ยังมอบถุงยางอนามัยให้สามีพกติดตัวไว้อีกด้วย

ขณะที่การสร้างและการพัฒนาพฤติกรรมเกี่ยวกับการระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS ในกลุ่มคนประจำเรือจำเป็นต้องให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติงานบนเรือสินค้าของพวกเขา โดยหลังจากที่คนประจำเรือได้รับข้อมูลหรือเข้าถึงแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับ HIV/AIDS แล้วควรจะมีการพัฒนากลไกในการกระตุ้นให้เกิดกระบวนการในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยอาจจะให้นายประจำเรือระดับหัวหน้างาน อาทิ นายเรือ ต้นเรือ ต้นกลหรือรองต้นกล เป็นต้น เป็นแกนนำในการกระตุ้นและเสริมสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับ HIV/AIDS

อย่างไรก็ตามถ้ามีการเสริมแรงจูงใจจากผู้เกี่ยวข้อง อาทิ กำลังใจจากครอบครัวหรือจากหัวหน้างานและนโยบายที่ชัดเจนของบริษัท เป็นต้น ซึ่งจะทำให้เกิดทัศนคติที่เป็นบวกต่อการสร้างความระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS ซึ่งจะเป็นแรงจูงใจในการป้องกันตนเองเมื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์เสี่ยงเช่น การมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่นที่ไม่ใช่ภรรยาของตนหรือการใช้เข็มฉีดยาร่วมกัน เป็นต้น ประเด็นสำคัญคือจะสร้างหรือหล่อหลอมพฤติกรรมของคนประจำเรือได้อย่างไร ขณะที่บนเรือสินค้าควรจะมีเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่จำเป็นเพื่อให้การควบคุมพฤติกรรมกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ถุงยางอนามัย เป็นต้น

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นว่าการจะกำหนดแนวทางการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS ในกลุ่มคนประจำเรือนั้น แบบจำลอง IMB แสดงให้เห็นว่าแทนที่

จะเข้าไปห้ามปรามคนประจำเรือไม่ให้เที่ยวผู้หญิงหรือมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่นที่ไม่ใช่ภรรยาของตนเอง ซึ่งกระทำได้ยากสำหรับผู้ที่ทำอาชีพนี้ แต่ผู้ที่เกี่ยวข้องควรเข้าไปปรับแก้พฤติกรรมที่ต้นทางคือการให้หรือการจัดข้อมูล HIV/AIDS และสร้างกระบวนการในการให้คนประจำเรือไทยในการเข้าถึงข้อมูลหรือแหล่งข้อมูล HIV/AIDS รวมทั้งจัดให้มี กลไกในการเสริมพฤติกรรมการรับรู้ข้อมูลที่เหมาะสม เช่นการติดป้ายโปสเตอร์เกี่ยวกับ HIV/AIDS การจัดกิจกรรมหรือการแข่งขันในการป้องกันการติดเชื้อ HIV อย่างจริงจังและต่อเนื่อง เป็นต้น ผลของการให้ข้อมูลเกี่ยวกับ HIV/AIDS รวมทั้งจัดให้มีการเข้าถึงข้อมูลและแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับ HIV/AIDS อย่างต่อเนื่องและจริงจังจะทำให้คนประจำเรือเกิดทัศนคติที่เป็นบวกต่อการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ HIV ซึ่งจะกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการป้องกันการติดเชื้อ HIV โดยเฉพาะถ้ามีกลไกในการเสริมแรงจูงใจที่ดีและเหมาะสม เช่น ได้รับความกระตุ้นจากครอบครัวหรือแกนนำบนเรือก็จะยิ่งทำให้คนประจำเรือระวังตนเองจากสถานการณ์เสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV หรือมีการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ HIV เช่นการสวมถุงยางอนามัยหรือการไม่ดื่มแอลกอฮอล์ก่อนมีเพศสัมพันธ์มากขึ้น

ขณะที่การวิเคราะห์แบบจำลอง IMB แสดงให้เห็นว่าการกำหนดแนวทางหรือมาตรการในการปรับแก้พฤติกรรมหรือการปฏิบัติตัวของคนประจำเรือในการป้องกันการติดเชื้อ HIV ที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพนั้น ควรจะต้องแก้ที่ต้นเหตุคือการให้ข้อมูลและสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ HIV/AIDS แก่คนประจำเรืออย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทั้งในรูปแบบของการให้ข้อมูลอาจอยู่ในรูปแบบต่างๆ อาทิ การศึกษา การฝึกอบรมในห้องหรือผ่านระบบ E-Learning หรือการทำเวริคซ็อป เป็นต้น โดยปัจจุบันได้มีการพัฒนาแผ่นซอร์ฟแวร์ที่สามารถใช้ฝึกอบรมได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากถ้าคนประจำเรือมีข้อมูลและเข้าถึงข้อมูลก็จะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ HIV/AIDS ซึ่งจะหล่อหลอมทัศนคติที่ดีหรือเป็นบวกกับการระวังและการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ HIV ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดพฤติกรรมและการแสดงออกของพฤติกรรมในการป้องกันการติดเชื้อ HIV ที่ถูกต้องและเหมาะสม อย่างไรก็ตามความสำเร็จของการประยุกต์ใช้แบบจำลองนี้จะขึ้นกับองค์ประกอบอื่นๆ อาทิ ปัจจัยเสริมจากครอบครัว บริษัทสายการเดินเรือ หัวหน้างาน และแกนนำบนเรือ เป็นต้น

ผลการศึกษาสรุปได้ว่าแบบจำลอง IMB สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับพฤติกรรมคนประจำเรือไทยได้ โดยกำหนดแนวทางและแผนปฏิบัติการเพื่อกระตุ้น ส่งเสริมหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนประจำเรือ โดยประยุกต์ใช้แบบจำลอง IMB ทั้งนี้ภายใต้

แบบจำลองนี้ ควรมุ่งเน้นในการกระตุ้น ส่งเสริมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยเน้นในเรื่องของการจัดข้อมูล ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS ของคนประจำเรือ (I) เพื่อให้คนประจำเรือมีทัศนคติและแรงจูงใจเกี่ยวกับการระวัง และการป้องกันการติดเชื้อ HIV (M) ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าจะกระตุ้นให้คนประจำเรือมีพฤติกรรม การระวังตัวและมีการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการติดเชื้อ HIV (B) เพิ่มมากขึ้น

แบบจำลอง IMB แสดงให้เห็นว่าแทนที่จะเข้าไปห้ามปรามคนประจำเรือไม่ให้เที่ยวผู้หญิงหรือมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่นที่ไม่ใช่ภรรยาของตนเอง ซึ่งกระทำได้ยาก สำหรับผู้ที่ทำอาชีพนี้ แต่ผู้ที่เกี่ยวข้องควรเข้าไปปรับแก้พฤติกรรมที่ต้นทางคือการให้หรือการจัดข้อมูล HIV/AIDS และสร้างกระบวนการในการให้คนประจำเรือไทยในการเข้าถึงข้อมูลหรือแหล่งข้อมูล HIV/AIDS รวมทั้งจัดให้มี กลไกในการเสริมพฤติกรรมการรับรู้ ข้อมูลที่เหมาะสม การให้ข้อมูลเกี่ยวกับ HIV/AIDS รวมทั้งจัดให้มีการเข้าถึงข้อมูลและ แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับ HIV/AIDS อย่างต่อเนื่องและจริงจังจะทำให้คนประจำเรือเกิดทัศนคติ ที่เป็นบวกต่อการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ HIV ซึ่งจะกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจในการ ป้องกันการติดเชื้อ HIV โดยเฉพาะถ้ามีกลไกในการเสริมแรงจูงใจที่ดีและเหมาะสม เช่น ได้รับการกระตุ้นจากครอบครัวหรือแกนนำบนเรือ

แนวทางการปรับหรือคิดแปลงพฤติกรรมของคนประจำเรือนั้นควรมีการ จัดกิจกรรมโดยเน้นการมีส่วนร่วมจากภาคีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอาทิ ครอบครัว นายจ้าง หัวหน้างาน เป็นต้นเพื่อเข้าไปกระตุ้นและส่งเสริมพฤติกรรมในแต่ละช่วงอย่างจริงจังและ อย่างต่อเนื่อง โดยจะมุ่งเน้นการเสริมสร้างพฤติกรรมของคนประจำเรืออย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ควรพิจารณานำเอาแนวทางการป้องกันการติดเชื้อ HIV ในคนประจำเรือไปทดลองใช้กับ กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมว่าเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลหรือไม่อย่างไร ก่อนนำไปใช้ในวงกว้างโดยผลสำเร็จของแนวทางการป้องกันในลักษณะนี้ขึ้นอยู่กับ กิจกรรมที่ดำเนินการว่าสามารถกระตุ้นและมีการจูงใจให้คนประจำเรือมีการควบคุมตนเอง (Self-Controlling) และเน้นการมีส่วนร่วมจากภาคีที่เกี่ยวข้องได้มากน้อยเพียงใด

บทสรุป

การศึกษาครั้งนี้ได้ตอบคำถามว่าทำไมพฤติกรรมกาปฏิบัติงานและ การดำเนินชีวิตขณะอยู่บนเรือสินค้าของคนประจำเรือจึงมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV และความเสี่ยงเหล่านี้จะยิ่งเพิ่มมากขึ้นถ้าคนประจำเรือยังขาดความรู้ความเข้าใจและการ เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับ HIV/AIDS โดยผลการศึกษาได้นำเอาแบบจำลอง IMB มาใช้อธิบาย

พฤติกรรมการใช้ชีวิตและการทำงานบนเรือสินค้าของคนประจำเรือ โดยผลการศึกษานำไปสู่ข้อสรุปที่ว่าแบบจำลอง IMB เป็นแบบจำลองที่เหมาะสมอย่างยิ่งในการที่จะใช้อธิบายพฤติกรรมของคนประจำเรือในการสร้างความระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV ในกลุ่มคนประจำเรือ โดยผลลัพธ์ที่ได้รับจากการศึกษาแบบจำลองดังกล่าวสามารถนำมาใช้ในการกำหนดแนวนโยบายหรือแผนในการป้องกันการติดเชื้อ HIV ในกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการใช้ชีวิตและการทำงานของคนประจำเรือ

การศึกษาดังกล่าวการประยุกต์ใช้แบบจำลอง IMB กับคนประจำเรือไทย พบว่าการรับและการเข้าถึงข้อมูล แรงจูงใจและพฤติกรรมการระวังและการป้องกันการติดเชื้อ HIV/AIDS มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ โดยพบว่าคนประจำเรือที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อ HIV/AIDS มักจะไม่ได้รับข้อมูลหรือขาดความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับ HIV/AIDS ทำให้ขาดแรงจูงใจหรือขาดทัศนคติที่ดีและถูกต้องในการป้องกันการติดเชื้อ HIV รวมทั้งขาดกลไกในการกระตุ้นเตือนเกี่ยวกับ HIV/AIDS อย่างเหมาะสม จึงจึงและต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่ปฏิบัติงานบนเรือสินค้า ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะหาแนวทางหรือมาตรการป้องกันการติดเชื้อ HIV ในกลุ่มคนเรือ โดยดำเนินการที่ต้นเหตุ มิใช่ปลายเหตุ หรือกล่าวได้ว่าแทนที่เราจะไปปรับแก้ไขที่พฤติกรรมหรือการปฏิบัติตัวของคนเรือ การป้องกันโดยให้ข้อมูลเกี่ยวกับ HIV/AIDS แก่คนประจำเรือ ทำให้บุคคลเหล่านี้สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับ HIV/AIDS การวิจัยครั้งต่อไปควรนำเอาแบบจำลองอื่นมาศึกษาเปรียบเทียบกับแบบจำลอง IMB รวมทั้งทำการวิจัยทดลองโดยนำเอาแนวทางจากการศึกษาครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้จริงกับกลุ่มคนประจำเรือไทย

รายการอ้างอิง

- Benora, S.K., Khelendra, R.K., Choudhury, B.N., et al. (1992), **AIDS. Survey of knowledge**, attitude and beliefs of undergraduate students of Delhi University, *Indian Community Med*, 17:155-159.
- Cornejo, M., Jerez, R. and Casanova, D. (1989) Merchant seamen: a risk population for HIV infection? International Conference on AIDS. **Int Conf AIDS**. Jun 4-9; 5: 1016
- Dehne, K.L. et al., (1999), The HIV/AIDS epidemic in Eastern Europe: recent patterns and trends and their implications for policy-making, **AIDS**, 13(7):741-749.
- Fisher, J.D., Kimble, D.L., Misovich, S.J. and Weinstein, B., (1998). Dynamics of HIV risk behavior in HIV-infected men who have sex with men. **AIDS and Behavior** 2, pp. 101-113.
- Kelly, J.A. and Amirkhanian, Y.A., (2003), The newest epidemic: a review of HIV/AIDS in Central and Eastern Europe, **International Journal of STD and AIDS**, 14(6):361-371.
- Ku, L., Sonenstein, F.L. and Pleck, J.H. (1992), Patterns of HIV risk and preventive behaviors among teenage men, **Public Health Reports**, 107(2): 131-138.
- Kuruville, M. Venugopalan, P.P., Sridhar, K.S. and Kumar, S. 1997, K A P study on HIV / AIDS among first year MBBS students. *Indian J Dermatol Venereol Leprol*; 63:225-8
- Lagarde, E., Pison, G. and Enel, C., (1996). Knowledge, attitudes and perception of AIDS in rural Senegal: Relationship to sexual behavior and behavior change. **AIDS** 10, pp. 327-334.
- Sekaran, U., (2000), **“Research Methods for Business”**, 3 edn., John Wiley & Sons, Inc. USA.
- Singh, I.N. and Malaviya, A.N., (1994). Long distance truck drivers in India: HIV infection and their possible role in disseminating HIV into rural areas. *International Journal of STD and AIDS* 5, pp. 137-138.

UNAIDS, (1998), UNAIDS Joint United Nations Programme on HIV/AIDS. AIDS Epidemic Update. File: December update. PDF, <http://www.unaids.org>.

United Nations Development Programme, (2006), **HIV/AIDS in Eastern Europe and the Commonwealth of Independent States. Reversing the Epidemic: Facts and Policy Options**, 2004, , accessed July 25.

Zikmund, W.G. (1997), Business Research Methods, 5th edn., The Dryden Press, USA.

ทวีศักดิ์ เทพพิทักษ์ อารีย์ พิจิตกล้าเอี่ยม จิตสุภักสินี สุขสืบนุช ธิติ ตั้งหมาย รัช มี่องลอย
2546 การวิจัยศึกษาแนวโน้มและทิศทางเกี่ยวกับสถานะตลาดแรงงานและ
การประกอบอาชีพคนประจำเรือ วิทยาลัยการพาณิชย์นาวี มหาวิทยาลัยบูรพา